

LÄHEMAD ÜRITUSED

Laupäeval 6. ja pühapäeval 7. augustil Võrtsjärve ääres Vaiblas **ESAS X suvekool**, mis nagu mullugi toimub seltsi aseesimehe Paul Kuldkepi kodus Nõmmeotsa talus.

Kavas on arutleda spordiajaloo uurimise tugevate ja nõrkade külgede üle ja eelkõige selle üle, kuidas selle töö viljad peaksid saama jäädvustatud ja mil kombel rahvani jõudma. Loomulikult tuleb arutluse alla ka seltsi osa selles ja mida peaksime tegema, et selts paremini välja paistaks ja tema hääli tugevamini kostaks. Ja temast tõesti kasu oleks! Kuna on tegemist ümmarguse, 10. suvekooliga, siis vaatame tagasi ja mõtleme edasi ka enda harimise võimalustele ja vajadustele. Juubelikool eeldab aktiivsust arutelus ja kohalolekus. Koolitundides on küll juhatajad, kuid loomulikult on ka kõigil suvekoolist osavõtjatel võimalus ja lausa palve oma mõtted välja öelda.

Loodetavasti tuleb ühte koolitundi läbi viima pikka aega maasporti juhtinud Ants Saar, kes harib kuulajaid äsjalõppenud Eestimaa suvemängude taustal maaspordi jõust ja vaimust läbi 65 aasta.

Suvekoolist osavõtmiseks on vajalik hiljemalt 31. juuliks registreeruda (kohtade arv on piiratud, seega varasematel registreerujatel on eelis) osavõtumaksu (5 eurot) tasumisega Eesti Spordiajaloo Seltsi arveldusarvele nr. 10152001602002. Tallinna osakonna liikmed saavad selle maksta ka oma osakonna laekurile. Ka võib jätta (või kulleriga saata) oma osavõtusoo ja seda kinnitav rahatäht Eesti Spordimuuseumi (Tartu, Rüütli 15) seltsi esimehe Enn Mainla (tel. 7300754, 56497632) kätte või tema nimele kinnises ümbrikus muuseumi valvelauda.

Osavõtumaksu tasunutele kindlustatakse majutus (kaasa tuleb võtta oma voodivarustus, magamiskott vmt. Kuna jalgadega magamiskohti ilmselt kõigile ei jätku, siis osale on pakkuda romantiline öö lakas heintel. Loomulikult on piisavalt ruumi soovi korral ka telkimiseks. Piiratud arvul on võimalik ka kõrvalasumas Veldemanni puhketalus mugavamalt (pole vaja oma voodivarustust tassida)

küljealust saada 6 euro eest, milleks on vajalik aegsasti eraldi soovi avaldada), toitlustamine (õhtu- ja hommikusöök ning kaks lõunat) ja tasutakse kohalesõidu kulud (avalduse alusel bussipiletite esitamisel või eraauto puhul kaugusele vastava bensiinitšeki lisamisel, kusjuures eeldatakse reeglina autos vähemalt kolme kaasreisijat, milleks Tallinna osakonna liikmetel palutakse hiljemalt augusti esimestel päevadel võtta kontakti oma osakonna juhatusega ja tartlastel jt. lõunapoolt sõitjatel juhatusega spordimuuseumis, kes korraldab reisiseltskondade komplekteerimist) ja võimalusel ka tagasisõidukulu.

Saabumine Vaiblasse Nõmmeotsa tallu on 7. augustil hiljemalt kell 12.00. Kohapeal teatatakse täpsem ajakava, milles loomulikult on jäetud koolitundide kõrval aega ka sportlikuks lõõgastuseks ja karastamiseks Võrtsjärve voogudes. Koduteele on planeeritud asuda pühapäeval kella 16.00 paiku.

Kolmapäeval, 7. septembril kell 12.00 – ESAS seltsipäev Eesti Spordimuuseumis, kus kõigepealt tehakse kokkuvõtte XXXIV spordiajaloolise teatmematerjali kogumise võistlusest ja peetakse meeles paremaid. Päeva lõpetajaks on planeeritud kutsuda huvitav jutuvestja.

Neljapäeval, 15. septembril kell 16.00 – ESAS Tallinna osakonna õhtu Kalevi sportlasklubis (Tallinn, Pärnu mnt. 41), kuhu külaliseks on oodata põnevad isikud (koha ja aja suhtes võib tulla täpsustusi).

NB! NB! NB! Teatajas ilmunud informatsiooni ESAS ürituste kohta palume võtta osalemise kutsena, sest postikulude kokkuhoiu vajaduse tõttu ei pruugi iga ürituse kohta eraldi kutset järgneda.

KROONIKA

SPORDIMUUSEUMI ÕPPEREIS STOCKHOLMI

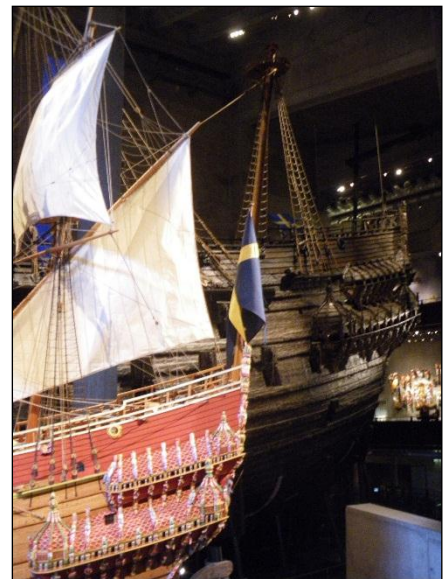
3. aprillil istusid 11 spordimuuseumi teaduskoosseisu töötajat Stockholmi suunduvale laevale, et kolme päeva jooksul tutvuda hiljuti taasavatud Rootsi spordimuuseumiga ja ka mitmete teiste huvitavate paikadega. Käidi Nobeli,

Rootsi Spordimuuseum väljast ja seest

Stockholmi olümpiastaadioni peavärava ees vasakult tervitab saabujaid 1912. aasta olümpiamängude korralduskomitee president Viktor Balck ja paremalt Rootsi võimlemise isa Per Hendrik Ling

Vaated Veinimuseumi ja Vaasa muuseumi väljapanekutele

Stockholmi sadamas enne laevale minekut oli meeldiv kohtumine ESASi vanima liikmega, 94-aastase reipa vanahärra Jaan Sepaga

keskaja-, tehnika- ja ka veinimuseumis, vaadati uuesti üle Vaasa laev, käidi uudistamas renoveeritavat olümpiastaadioni jpm. Tagasi Tartu jõuti 7. aprillil uute teadmiste ja meeldivate muljetega.

KUS ON JALGRATTAD?

Ille Palm

12. aprillil jutustas spordimuuseumis Aarand Roos (*pildil*) jalgrataste surmast, küsides, miks kasutatakse Eestis jalgratast igapäevase liiklusvahendina nii vähe.

Sisutihe ettekanne andis kuulajaile palju uut teavet jalgrataste kasutamisest ja saatusest. Lapsest peale aktiivse rattakasutajana ja seda ka Rootsis ning New Yorgis imestas ta Eestisse elama asudes rataste vähesuse üle siin. Ometi on jalgrattaga liiklemisel palju eeliseid – jalgratas ootab sind alati, peatus on otse ukse ees, pole sõidugraafikut, alati saab istuda, keegi ei kõhi ega aevasta sinu peale, pole vaja piletit, oma marsruut ja peatused, parkimisega pole probleeme. Ainult ilm on see, mis vastu võib rääkida.

1939. aastal oli Eestis 161313 jalgratast ja jalgrattasõitu propageeriti. Oma jalgrattatööstust veel ei olnud, esimesi jalgrattaid hakati tootma 1940. aasta lõpul. Mis sai jalgratastest sõja-ajal, pole päris selge, kuigi on andmeid, et mõlemad pooled harrastasid nende rekvireerimist. Aga kuhu jäid rattad peale sõda? Tagavaraosade, eriti kummide puudusel ei saanud ka allesjäänuid kasutada. Ning ka uusi rattaid polnud võimalik saada.

Polegi teada, kui palju tänapäeval, kui ratta omandamine pole probleem, neid Eestis on. Kuid 2009. aastal oli meil 551 830 autot. Objektiivsed põhjused jalgratta kasutamise vastu on meie õudne liiklus, sealhulgas liikluskultuur, vähe on jalgrattateid ja see, et Eestis on külm. Aga põhjus pole ainult selles. Ka autovabal päeval ei istu näiteks ametnikud jalgratta selga.

Mitmed kuulajad rääkisid enda jalgrattakasutusest, eriti maal, kus sellega käidi koolis ja poes või tehti koguni töid.

HARIV KÄIK AJALOOMUUSEUMI

*Õppekäigust Eesti
Ajaloomuuseumi osavõtnud
Tallinna osakonna liikmed
Orlovi lossi ees 14. aprillil
enne tutvumist muuseumiga
seestpoolt*

ILMUS EESTI SPORDI BIOGRAAFILISE LEKSIKONI 3. TRÜKK

19. aprillil esitleti Audentese kooli saalis trükisooja ESBL kolmandat, täiendatud ja parandatud trükki. On heameel märkida, et selle juures oli tuntav spordiajaloo seltsi osa. Paljud seltsikaaslased kulutasid üsna rohkesti oma aega selle nimel, et leksikon saaks varasematest parem. Eriti tuleb rõhutada Aare Oja panust, kes elas vapralt üle alguse vaevad ja lõpu pingutused. Ja sellega veel tema tegemised leksikoni kallal pole lõppenud, sest ta kuulub töögruppi, kes hoolitseb, et leksikoni saaks ka internetipõhiselt kasutada ja seal oleksid ikka värsked andmed.

Eesti Entsüklopeediakirjastuse juht Hardo Aasmäe muheleb paksude raamatute kuhja juures kui EOK peasekretär ja ESBL kolleegiumi esimees Toomas Tõnise jagab tänusõnu tegijatele

GEORG LURICH 135

*Väike-Maarja spordihoones peeti
24. aprillil ära 56. Georg Lurichi
mälestusvõistlused.*

*Võistluste lõpetamisel andis Eesti
Maadlusliidu peasekretär Mehis Kard
(vasakul) Eesti Spordimuuseumile üle
1956. aastast käigus olnud ENSV Ministrite
Nõukogu poolt välja pandud rändauhinnad,
sest nendel polnud enam ruumi uute võitjate
nimeplaatidele. Muuseumi direktor
Daimar Lell (keskel) ja juhtivteadur
Enn Mainla annetust üle vaatamas.*

SPORDIAJALOO SELTSI ÜLDKOGU JA KOOLITUS ...

Ille Palm

... toimus 4. mail spordimuuseumis, kavas seltsi 2011. aasta esimese poole aruanne ja 2010. aasta majandusaruande kinnitamine.

Poolaasta aruande esitas Enn Mainla. Igal kuul on toimunud Tartus üks seltsipäev külalisega, lisaks samasugused päevad Tallinna osakonnas. Kõneleja tõstis esile pärnakaid, kes korraldavad (Heldor Käärats) juba 16. spordiajaloo päeva. Nende aktiivsust arvestades võiks neil olla oma osakond. Ka viljandlased tegutsevad, kuigi ajaloo päev on edasi lükatud. Kuid trükivalmis on Viljandi spordiajaloo II osa (1945–1965).

Seltsi liikmetel on olnud tüse osa mitmete trükiste koostamisel. Valminud on ESBL uus väljaanne, mille juures on eriti palju töötanud Aare Oja. Raamatuna ilmus see tõenäoliselt viimast korda, sest on kättesaadav ka internetis, kus ühtlasi on võimalik parandada vigu. Ilmus ka Tartumaa Spordileksikon. Samuti ilmus Jaak Valdre raamat Arnold Viidingust. Juhan Maidlo eestvedamisel on valminud Kalevi sarja V raamat (portreed liidritest), mille trükkimiseks otsitakse vahendeid.

Tallinna osakonna poole aasta tegevusest rääkis Rein Järva. Toimunud klubiõhtutest on teated Teatajas. Ilmus raamat unustamatutest 50ndatest Ants Prometilt. Aktiivne on Aarand Roos, kes on koostanud Välis-Eesti spordi statistika. Erlend Teemägi jmt on pühendunud spordi aastaraamtule 1918 – 1940. Juhan Maidlo suur töö ootab ilmumist.

Revisjonikomisjoni nimel esitas 2010. majandusaasta aruande Mai Luik. Aruanne kinnitati ühehäälselt.

Esireas tõstavad kätt Henn Karits, Nora Kutti, Gustav Kiristaja, Juhan Maidlo ja Rein Järva revisjonikomisjoni esinaine Mai Luige (paremal) ettelõetud majandusaruande kinnituseks

Peale kohviturgutust siirduti Eesti Kirjandusmuuseumi, kus saadi põhjalik ülevaade, mida ja kuidas spordiajaloo uurija võiks muuseumi raamatariiulitelt leida.

Kirjandusmuuseumi arhiivkogu kartoteekide vahel nõuandeid kuulamas

GEORG HACKENSCHMIDTI SPORDIRAAMATU-AUHIND

Daimar Lell

4. mail allkirjastasid Eesti Olümpiaakadeemia president Neinar Seli (*fotol vasakul*) ning Eesti Spordimuuseumi direktor Daimar Lell spordimuuseumis ühiste kavatsuste leppe, mille kohaselt hakatakse välja andma Georg Hackenschmidt raamatuauhinda.

Auhinda antakse välja igal aastal eestikeelsele sporditeemalisele raamatule ning laureaadiks saab autor, kes parimal moel räägib spordist, spordi mõttest, ausast mängust ja liikumise rõõmust. Auhinna nime valikul lähtusid väljaandjad arusaamast, et Tartus sündinud Georg Hackenschmidt (1877–1968) oli nii rahvusvaheliselt edukas sportlane kui ka tunnustatud filosoof, mistõttu sobib temanimeline auhind igati väärtustama meie spordikirjandust.

Esimene Georg Hackenschmidt auhind antakse välja 2012. aasta aprillis. Auhind koosneb hinnalisest mälestusesemest ning 1000-eurosest rahalisest preemiast.

PRIMA VISTA EELÜRITUS

Kirjandusfestivali "Prima Vista" eelüritusena toimus kolmapäeval, 4. mail kell 15.00 spordimuuseumis kohtumine Kulle Raigiga (*pildil*).

Õpetaja, ajakirjanik, kirjanik ja tõlk Kulle Raig on aastakümneid kaasa aidanud Eesti-Soome suhete edendamisele. Ta on olnud Soomes tegutseva Eesti Instituudi esimene juhataja, Soome-Eesti Seltside Liidu tegevjuht ning töötanud aastatel 1991–1995 Eesti saatkonnas Helsingis. Lisaks ülalnimetatud tegudele on tema sulest ilmunud veel raamatud Lennart Merist ja Georg Otsast, arvukalt tõlkeid jmt.

Endise diplomaadi ja toimetaja Kulle Raigiga võeti vestlusingis "Jäädvustamisväärne kaante vahele" jutuks tema viimase aja kirjatööd – võrkpallist ja 1968. aasta kuumast suvest kõnelev "Esimene üles", kahasse Pekka Liljaga kirjutatud "Urho Kekkonen ja Eesti" jt.

KES LÕI BRUCE LEE'D?

Daimar Lell

Kirjastuse Jutulind väljaandena on ilmunud mälumängukogumik "Kes lõi Bruce Lee'd? 333 muheda mälumänguküsimust". Raamat sisaldab küsimusi, mida on esitatud mitmetel peamiselt spordimuuseumis, aga ka mujal Eestis toimunud mälumängudel.

Raamatu panid kokku Eesti Spordimuuseumi töötajad Daimar Lell, Rait Männik ja Kalle Voolaid. Nende sõnul pääses valikusse 333 parajalt pikka, rohkete lisavihjetega ja tihti üllatavate vastustega küsimust üldiselt tunnustatud mälumänguteemadel. Raamat on üles ehitatud terviklike mängudena, mis annab huvilistele võimaluse seda kasutada seltskondliku kaaslasena aina uute ja uute mälumängude läbiviimisel. Loomulikult saab raamatust teada sellegi, kes siis ikkagi sõandas Bruce Lee'd lüüa ja millega see kõik lõppes?

Spordimuuseumi mälumängude korraldamise traditsioon sai alguse 2006. aastal kui alustati spordimälumängudega. Mälumängurite hea vastuvõtt julgustas proovima ka teistsuguseid mängu. 2009. aastal alustati öömälumängudega ning needki on osutunud väga populaarseteks.

"Kes lõi Bruce Lee'd? 333 muheda mälumänguküsimust" saab osta suurematest raamatupoodidest hinnaga 8.89 eurot ning ka spordimuuseumi muuseumipoest.

RATTARALLITRALL LÕUNAKESKUSES

Daimar Lell

10. mail avati Lõunakeskuses spordimuuseumis koostatud Tartu Rattaralli eilset ja tänast päeva kajastav näitus. Eesti suurima osavõtjate arvuga rattaspordiüritus toimus tänavu juba 30. korda, mistõttu oli igati paslik seda tähistada vahva näitusega.

Näitus „Rattarallitrall“ Lõunakeskuse jäähalli kõrvalt oli avatud 31. maini.

Paljud rattaspordihuvilised käisid oma silmaga kaemas kolme aastakümnet hõlmavat rattaralli ajalugu. Selle aja jooksul on muuseumi varasalve kogunenud nii mõndagi huvitavat ning väljapanek andis hea ülevaate „juubilari“ tegemistest kuni tänapäevani välja. Põnevate fotodega stendiosa täiendas valik rattaralli märke, numbreid, auhindu, suveniire, varustust ja auhindu. Huvilised said uudistada Eesti Pimedate Ühingu liikmete valmistatud, mitmeid rattarallisid läbinud tandem-jalgratast, Aavo Pikkuusi, Erika Salumäe (I Tartu Rattaralli võitja naiste arvestuses), Rein Taaramäe ning teiste ratturite jalgrattaid. Ja mida kõike leidis rattaralli auhinnavalaul 20 aastat tagasi – seegi sai näitusel selgeks.

Pilk auhinnavitriinile

MEENUTATI AKSEL TIIKI *Daimar Lell*

14. mail saanuks 90-aastaseks Eesti Spordimuuseumi asutaja Aksel Tiik. Selle puhul toimus muuseumis mälestustepäev.

Aksel Tiik sündis 14. mail 1921 Tallinnas. Lõpetas 1948. aastal Tartu Riikliku Ülikooli kehakultuuriteaduskonna. Harrastas riist- ja põrandvõimlemist, algul Ernst Idla ja Peeter Parise, hiljem Hugo Pauskari juhendamisel. Töötas 1942–44 Eesti Kutsekogude Keskliidu "Puhkus ja Elurõõm" kehalise kasvatuse osakonnas instruktorina, 1946–48 Tartu Riikliku Ülikooli kehakultuuri-teaduskonna võimlemise ning kehakultuuri ajaloo ja metoodika kateedris õpetaja-

na, 1948–53 kehalise kasvatuse ja spordi kateedri kateedrijuhatajana ning vanemõpetajana, oli aastatel 1953–74 Eesti Põllumajanduse Akadeemia (EPA) kehalise kasvatuse kateedri juhataja ja ka spordiklubi esimees, 1975–84 õppejõud. Juhatas aastatel 1962–2001 EPA (EPMÜ) ja 1986–2001 Estiko meeste tervisevõimlemisrühmi. Aastast 1959 tegutses Aksel Tiik (*pildil*) Eesti NSV Spordikomitee teaduslik-metoodilise nõukogu spordiajalookomisjoni esimehena, ta oli spordimuuseumi asutajaid ja ühiskondlik direktor (1963–67) ning 1967–2001 teadusnõukogu liige. Aksel Tiik on

kuulunud Eesti Sportvõimlemisföderatsiooni presiidiumi ja juhtinud akrobaatikasektsiooni tegevust, ta oli üks Eesti Võimlejate Liidu taasasutamise algatusrühma liikmetest, samuti Eesti Spordiajaloo Seltsi asutaja- (1989) ja auliige (1990). Aksel Tiik suri 30. augustil 2010 ning on maetud Järva-Jaani kalmistule.

Mälestustepäeval astusid üles Aksel Tiigi pereliikmed, sõbrad, kolleegid ja õpilased. Jutuks võeti Tiigi tegevus spordimuuseumi asutamisel, töö Eesti Põllumajanduse Akadeemias, võimlemise edendamine ning populariseerimine, aga ka huvid ja hobid.

REKORDILINE MUUSEUMIÖÖ!

Daimar Lell

14. mail toimunud muuseumiöö tõi Tartus spordimuuseumisse 962 inimest! See on spordimuuseumi muuseumiööde absoluutne rekord.

Korraldajatele tegi mõningast meelehärmi jahe ja niiske ilm, kuid tundus, et muuseumiöölisi see ei seganud ning muuseumiöö algas “tavapäraselt”. Täpselt kell 18.00 olid esimesed huvilised kohal. Uudistati näituseid, aktiivselt kasutati võimalusi ise midagi teha ning katsuda. Suurim tung muuseumisse oli ajavahemikus kella 20st 22ni, mil keskmiselt saabus muuseumisse ligi 270 inimest tunnis. Tund enne muuseumiöö lõppu tundus, et isegi 1000 külastaja piiri ületamine on väga reaalne, kuid viimane tund lisas “kõigest” 120 inimest. Ilmselt tuli veidikene lõivu maksta samal ajal alanud Eurovisiooni lauluvõistluse finaalkontserdile. Samas asus traditsioonilise Öömäluka starti veidi pärast ühtteist õhtul 12 võistkonda ning pingeline heitlus lõpetati juba uue päeva sees veidi enne kella ühte.

Traditsiooniliselt lõpetas muuseumiöö öömälukas

Spordimuuseumi filiaal Otepää Talispordimuuseum oli samuti rõõmustavalt rahvarohke. Ühtekokku uudistas sealset muuseumi 153 külastajat ning meeldivalt palju oli nende seas välismaalasi nii meie naaberriikidest kui kaugemaltki. Seega sai muuseumiööl spordimuuseumi tegemistest Tartus ja Tehvandil osa 1115 inimest!

KOHTUMINE ALEKSANDER TAMMERTI JA REIN TÖLBIGA *Heldur Tuulemäe*

19. mail ESAS Tallinna klubiõhtul Kalevi sportlasklubis olid külalisteks nimekad kergejõustiklased.

Aleksander Tammert, Ateena olümpia pronks kettaheites, kelle isiklikud rekordid kettaheites on 70.82 ja kuulitõukes 18.41, pajas seekord oma tegemistest sportlasena, treenerina ja spordijuhina. Ta oli hiljuti tulnud Egiptusest treenimast selle riigi parimat kettaheitjat Omar El Chazaly't, kes avavõistlustel oli saanud tubli tulemuse 64.96. Koostöö jätkub Tallinnas. Ise harjutab tasapisi Noor Sass (nii hüütakse teda kergejõustiklaste hulgas) eesmärgiga Londoni olümpia. Novembrist 2010 Eesti spordiseltsi Kalev tegevjuhina töötav Tammert on teinud ära tubli töö. Möödunud aastal miljonitesse kroonidesse ulatunud suur võlg on tänaseks kahanenud peaaegu nullini. Müts maha sellise mehe ees!

Rein Tõlp on 22-kordne Eesti meister, NSV Liidu meistrivõistluste kõiki karva medalite omanik, olümpialane keskmaajooksudes. Huumoriga rääkis ta oma kirevast elust lapsepõlves, sportlasena, spordijuhina. Jutuks oli ka praegu aktuaalne teema – doping. Selle olemasolust ei olnud ta tollal teadlik. NSV Liidus olid kasutusel vitamiinid. Mida need sisaldasid, polnud aimugi. Peaasi, et andsid jõudu ja energiat treenida ja võistelda. Nüüd, peagi 70. juubelit tähistav Tõlp on ametis kodu lähedal asuvas Merivälja pansionaadis.

VALMIS TAMME STAADIONI UUS TRIBÜÜBIHOONE

28. mail avati Tartus pidulikult Tamme staadion Kuldliiga etapiga, kus Gert Kanteri (paremal) võit kettaheites oli ootuspärane

VÕIMLEMISEL VÄÄRIKAS JUUBEL

Juhan Maidlo

Mitme põlvkonna riistvõimlejad – omaaegsed Eesti meistrid ja koondislased – ning nende treenerid tähistasid Eesti võimlemise 135. sünnipäeva ja 80 aasta möödumist esimestest meistrivõistlustest oma lemmikalal piduliku koosviibimisega 28. mail Tallinna Ülikooli Mare maja aatriumis.

120 osavõtjat kohale meelitanud ürituse avas kauaaegne tunnustatud treener, hilisem haridustegelane Valdek Berendsen. Tervitussõnad ütles Riigikogu aseesimees, Eesti Võimlemisliidu uus president Laine Randjärv. Meie riistvõimlemise arengu erinevaid etappe meenutasid Helmut Valgmaa ja Juhan Maidlo Eesti Spordiajaloo Seltsist.

Esimesed Eesti meistrid selgitati 1930. aastal Tallinnas. Meestest ei saanud viie üksikala ehk soorituse (kang, rööbaspuud, rõngad, sanghobune ja toenghüpe kas risti või piki üle sangadeta hobuse) kokkuvõttes keegi 26-aastase Narva koolmeistri, Tallinna Kalevi nimel võistelnud Olav (Olaf) Topmani (1904–1988) vastu, keda teati tegelevat rohkem kui tosina spordialaga! Naistest jäi ületamatuks Olga-Helene Rebane (1895–1983), kes harrastas võimlemise

kõrval kergejõustikku, suusatamist ja ujumist. Enne sõda selgitati meistrid veel 1931., 1932. ja 1933. aastal. Siis saabus pikem vaheaeg, mis kestis 1946. aastani. Siitpeale viidi meistrivõistlusi läbi regulaarselt kuni 1999. aastani. Olematuks muutunud harjutamistingimuste sunnil oli riistvõimlemine kui spordiala määratud hääbumisele. Osa treenereist lahkusid tööotsingul välismaale. Sama tee valisid mitu paremat võimlejat.

Tallinna Ülikooli terviseteaduste ja spordi instituudi lektor, Eesti Võimlemisliidu juhatuse liige Viktor Saaron andis teada, et lähiaastatel kerkib Lasnamäele ajakohane võimlemiskeskus, mille projekteerimist on juba alustatud. Seal peaksid soodsad harjutamistingimused avanema kõigi võimlemisliikide harrastajaile, võimalik, et tulevikus ka riistvõimlemisest huvitatuile.

MALLED RÄÄKISID KOOLISPORDIST

Ille Palm

1. juuni seltsipäeval esinesid võimlemisõpetajad Malle Tammperre (fotol paremal) ja Malle Madal (fotol vasakul). Kõneks oli nende töötamiseaegne kehaline kasvatus Tartu koolides ja kehalise kasvatus inspektori töö, mida mõlemad ka mõnda aega tegid.

Alustuseks rääkis Malle Tammperre (töötamise algus 1951), et ülikooli kehakultuuriteaduskond andis neile väga hea ettevalmistuse kooliminekuks. Sportlik haridus sisaldas enamuse spordialade tehnikat ja lisaks veel mõned alad fakultatiivselt. Kuna kehalise kasvatus süsteem ei olnud veel täielikult välja kujunenud, siis hakati seda arendama ja loodi Tartu linna haridusosakonna juurde

kehalise kasvatus inspektori töökoht. Inspektori valdkonda kuulusid koolid, lasteaiad, spordikoolid ja lastestaadion. Esimeseks inspektoriks sai Malle Madal.

Malle Madal (töö algus 1948) – nooruslik ja energiline daam, on kehalise kasvatus juures olnud üle 60 aasta. Ta rääkis pikemalt on tööst inspektorina ajal, kui koolidel oli puudus nii ruumidest kui spordivahenditest. Kuid õpetajad olid entusiastlikud ja kokkuhoidvad ning suutsid õpilasi nakatada tegelema spordiga. Ka tema kiitis ülikooli kehakultuuriharidust, millele ta hiljem õppis juurde ravivõimlemist ja töötas ka sellel alal. Etteheiteid oli tal tänapäeva kehalisele kasvatusle õpilaste tervise ja oskuste puudujääkide pärast.

Malle Tammperet on töötanud kauemat aega Tartu koolides. Ta jutustas õpetajate entusiasmist, tööst ainesektsioonis. Õpetajad valmistasid õppevahendeid, korraldasid võistlusi, õpetasid samaks välja õpilasi, koostasid metoodilisi juhendeid, propageerisid igati sporti. Kehalise kasvatus programme olid väga põhjalikud. Õpilastel oli huvi selle vastu. Koolides olid väljas edetabelid, võistlustel olid auhinnad, igal koolil oma vorm. Paljud õpilased käisid spordikoolides ja see oli tasuta. Kogu see töö sõltus kõige rohkem õpetajast.

Malle Tammperet õpetajana Tartu V keskkoolis meenutas Marje Aavoja (Kiho). Ka I keskkooli endine õpetaja Ester Prints meenutas, et sporditegevus oli tugev ja et tore oli koolis olla.

NAISTE KORVPALL RAIUTI RAAMATUSSE

Raamatu autor Vello Lään nelja põlvkonna kuulsamate naiskorvpallurite keskel

Sellega sai hakkama kauaaegne raadiohääli, kuldmikrofoni kavaler ja meie seltsikaaslane Vello Lään, kelle koostatud raamatust "Üheksa kaptenit, ehk maailma tipule lähedal" saab ülevaate mitme erineva põlve Eesti edukate naiskorvpallurite tegemistest. Üheksast tublist kaptenist oli pidulikul raamatu esitlusele kohal seitse ja ainult tervis takistas kahel ülejäänul vanade spordikaaslaste keskel olla. "Eesti naiskorvpallurid, Tartu nimekad koondised on olnud maailma tipule palju lähemal kui mehed. Meestest on kirjutatud pool tosinat raamatut, naistest mitte ühtegi. Raamatus on kasutatud rohkesti spordimuuseumis talletatud must-valgeid fotosid, digiajastu värvipilte on arhiivides lubamatult vähe," nii arvas raamatu autor, korvpallielu läbi ja lõhki tundev Vello Lään oma 74. sünnipäeval 9. juunil TÜ spordihoones toimunud raamatu esitlusel.

UNO KÄLLE 80

Kergejõustiklane ja treener Uno Källe sündis Karinu vallas Järvamaal 16. juunil 1931. aastal. Peale kutsehariduse omandamist Tallinnas siirdus ta edasi õppima Moskva oblasti Pedagoogilise Instituudi kehakultuuriteaduskonda, mille lõpetas 1957.

Sporditegevust alustas Uno Källe 1948. aastal Karinu koolis suusatamisega, Tallinnas jätkas jooksutreeningutega Harald Risti ja Moskvas Serafim Paškovi juhendamisel. 1952. aastal jõudis Eesti meistritiitlini 3000 m takistusjooksus. Pikamaajooksudes tuli 8 korda Moskva meistriks ja 18 korda Tööjõureservide üleliiduliseks meistriks. 1956 täitis meistersportlase normatiivi. Kaalukamaks saavutuseks jäi 1964. aastal püstitatud maailma tiptulemus 30 km maanteejooksus ajaga 1:32.15,4.

Treeneritööd alustas Uno Källe juba 1953. aastal Moskva Tööjõureservide spordikoolis, 1963. aastast töötas Moskva kõrgemas spordikoolis ja 1963–1976 oli ühtlasi NSV Liidu naisjuunioride koondise vanemtreener, 1976–1986 töötas NSV Liidu spordikomitee juures naispikamaajooksjate koondise vanemtreenerina. Ligi 20 tema hoolealust jõudsid NSV Liidu meistritiit-

*1952. aasta Eesti NSV meistrid:
Vladimir Kuts 5000 ja 10000 meetri
jooksus ja Uno Källe (paremal)
3000 m takistusjooksus*

lini ja mitmed on jõudnud ka rahvusvaheliste tiitlivõistluste medaliteni, Svetlana Ulmassova ja Jelena Sipatova püstitanud maailmarekordi, Sillamäelt võrsunud Irina Bondartšuk Euroopa rekordi. 1980. aastal tunnustati tema treeneritööd NSV Liidu teenelise treeneri tiitliga.

1986. aastal jätkus Uno Källe treeneritöö Tallinnas, algul Eesti Spordikomitees ja Kõrgemas spordimeisterlikkuse koolis, 1991. aastast Kadrioru spordiklubis, 1993. aastast Tallinna Kalevi kergejõustikukoolis, 1995. aastast Eesti Spordigümnaasiumis ja 2000. aastast Audentese SK-is. Talle oli omistatud treeneri kõrgeim – V kutsetase. Tema edukamate õpilaste hulgas on Eesti meistrid Milena Alver-McIntosh, Valdek Apivala, Tiia Eeskivi, Sirje Eichelmann, Roman Fosti, Agneta Land, Priit Lehismets, Lauri Lelumees, Maile Mangusson, Vello Misler, Rainis Mitt, Tiit Paalberg, Raivo Rospel, Andry Prodel, Priit Põldmaa, Jane Salumäe, Siiri Särev-Kangur, Ahto Tatter, Madli Tuuling-Kitsing, Rein Valdmaa, Meelis Veilberg, Madis Vestel ja paljud teised medalivõitjad, sh moodsa viievõistluse Euroopa meister Imre Tiidemann.

1987–1993 oli Uno Källe treenerite nõukogu esimees ja 1992–1994 kuulus ka Eesti Kergejõustikuliidu juhatusse. Ta jagas alati meelsasti oma rikkalikke treenerikogemusi, seda ka erialaajakirjanduses.

Raske haigus viis 20. juulil 2009. aastal Uno Källe oma armastatud töö ja õpilaste juurest Metsakalmistu mändide alla.

Sugulased ja sõbrad ühispildil Uno Källe haua Rein Valdmaa oma treenerile küünalt süütamas

Nüüd, kaks aastat hiljem, Uno Källe 80. sünniaastapäeval 16. juunil kogunesid Metsakalmistule tema hauale lilli asetama perekonna, õpilaste ja

kergejõustikuorganisatsioonide esindajad. Edasi suunduti Uno Källe viimasesse töökohta Audentesesse, kus meenutasid väljapaistvat kolleegi Harri Lemberg, Andres Nirk ja Ivan Kovaljov ning mitmed tema õpilased: Rein Valdmaa, Maile Mangusson jt. Uno Källe perekond on tema spordipärandi üle andnud spordimuuseumile ja see võimaldas muuseumil ilmetada mälestuspäeva näitusega Uno Källe eluteest.

Uno Källe lesk ja tütred vestlusringi keskel

AVATI KAKS PÕNEVAT NÄITUST

Daimar Lell

22. juunil avati spordimuuseumis üheaegselt kaks põnevat näitust, mis jäävad avatuks kuni 2. oktoobrini.

"Super-Eesti. Vägitükid, millele tõenäoliselt maailmas võrdseid ei leidu" tutvustab kujutlusvõime piire nihutades spordi erilist rolli Eestis. Sport on eestlaste jaoks olnud eriline juba pikemat aega ja meie ajalugu on rikas nii erakordsete sporditähtede, ainulaadsete saavutuste ja meeletu entusiasmiga poolest sellele kõigele kaasa elada. Just säärasest kirglikust tundest lähtuvalt ongi käesolev näitus saanud oma veidi üle vindi keeratud sisu ja vormi. Ainulaadsel näitusel on esindatud nii allveekabe, saltoga kaugushüpe, superjõumees Lurich,

kõige kõrgemale hüppav eestlane kui ka palju-palju muud erakordset. Lihtsalt super!!

Momente näituste avamiselt: ülal „Super-Eesti” ja all „69 kannu”, kannude omanik Lembitu Kuuse (paremal) ja muuseumi direktor Daimar Lell selgitusi jagamas

Keldrigaleriis avatud "69 kannu" pakub valikut spordireporter Lembitu Kuuse õllekannude kollektsioonist. Tegemist on kindlasti just jaani- ja suveaega suurepäraselt sobiva atraktiivse väljapanekuga Lembitu Kuuse ligi 30 aastat kestnud kollektsioneerimishuvi parimatest esindajatest. Õllekannud kannavad endas mälestusi paljudest eestlaste jaoks rohkem või vähem legendaarseteks kujunenud tiitlivõistlustest, maailmakarikaetappidest ja teistest spordivõistlustest. Mitmete kannude puhul on tegemist nummerdatud eksemplaridega, mille omamise au kuulub vaid valitud seltskonnale. Lisaks võib veel kohata tõelisi kaunitar-eksemplare erinevatest paikadest üle kogu Euroopa ning väljapanekut Lembitu Kuuse pressikaartidest läbi aegade.

TEADMISEKS!

ESAS liikmetel on liikmemaksu (mis vastavalt üldkoosoleku otsusele on 4 eurot, pensionäridel 2 eurot, liikmemaksust on vabastatud auliikmed ja üle 80-aastased) ja toetusi on võimalik tasuda Eesti Spordiajaloo Seltsi **arveldusarvele nr. 10152001602002** SEB pangas või tuua/saata seltsi juhatusele Spordimuuseumi (Rüütli 15, Tartu 51007) kas seltsi esimehele Enn Mainlale (7300754, 56497632, fax 7300763, E-mail: enn@spordimuuseum.ee), laekurvarahoidjale Rait Männikule (7300771, 5119369, E-mail rait@spordimuuseum.ee), Tallinna osakonna liikmetel oma osakonna laekurile.

□ □ □ □ □ □ □

**Eesti Spordiajaloo Selts tänab Eesti Kultuurkapitali
seltsi tegevuse toetamise eest!**

□ □ □ □ □

**Kasutatud ESM kodulehel ilmunud materjale.
Fotod: Matti Jaanus, Enn Mainla, Arvet Mägi, Rait Männik ja Gunnar Vaidla**

□ □ □

**Eesti Spordiajaloo Seltsi Teataja nr. 58
koostas ja toimetas Enn Mainla**